

Руденко Л.Д. Правові засади інформаційного забезпечення господарської діяльності підприємств магістрального трубопровідного транспорту // Правовий вісник Української академії банківської справи. - 2015. - № 1(12). - С. 68-71.

УДК 346.7

Руденко Л.Д., канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
ДВНЗ «УАБС НБУ», м. Суми

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАГІСТРАЛЬНОГО ТРУБОПРОВІДНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті узагальнено стан правових засад інформаційного забезпечення господарської діяльності підприємств магістрального трубопровідного транспорту, конкретизовано та досліджено складові такого забезпечення.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, магістральний трубопровідний транспорт, інформація, інформаційний ресурс, правовий режим, захист.

Постановка проблеми. Інформаційне забезпечення господарської діяльності підприємств магістрального трубопровідного транспорту є однією з умов стабільного функціонування такої діяльності та реалізації вимог, закріплених у новій редакції Закону України «Про ринок природного газу» [1], а саме відокремленості та незалежності оператора газотранспортної системи (ст. 23), забезпечення на ринку природного газу вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, інтеграції національного ринку з ринками природного газу держав-сторін Енергетичного Співтовариства. Незважаючи на детальні критерії щодо відокремленості та незалежності оператора газотранспортної системи, прописані у ст. 23 Закону, слід констатувати відсутність у Законі механізмів інформаційного забезпечення такої діяльності.

В контексті вищезазначеного основною метою статті є узагальнення стану правових засад інформаційного забезпечення господарської діяльності

підприємств магістрального трубопровідного транспорту, конкретизація складових такого забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти діяльності підприємств магістрального трубопровідного транспорту розглядалися С.І. Дудніковим [2], О.Н. Садіковим [3], М.А. Тарасовим [4]. **Не вирішені раніше частини проблеми.** Проте у дослідженнях розглядалися питання управління діяльністю трубопровідного транспорту, правової природи договорів транспортування речовин та газів трубопроводами тощо. Питання інформаційного забезпечення господарської діяльності підприємств магістрального трубопровідного транспорту практично не розглядалися.

Виклад основного матеріалу. Системний аналіз законодавств та наукових джерел вказує на те, що інформаційне забезпечення господарської діяльності підприємств магістрального трубопровідного транспорту включає в себе наступні складові: інформаційні ресурси, правовий режим інформаційних ресурсів у сфері господарської діяльності підприємств магістрального трубопровідного транспорту, захист прав підприємств магістрального трубопровідного транспорту у сфері інформаційного забезпечення. Саме наявність законодавчого забезпечення зазначених елементів вказує на те, що законодавець забезпечив інформаційну складову діяльності підприємств магістрального трубопровідного транспорту.

Система інформаційного забезпечення господарської діяльності – це сукупність взаємопов'язаних інформаційних систем, що опосередковують відносини з організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських відносин. Функціонування такої системи здійснюється за допомогою відповідного правового забезпечення. Основним елементом інформаційного забезпечення є інформація. Інформація в широкому розумінні може виступати як складова практично кожного виду об'єктів господарських прав (цінних паперів, речей, результатів інтелектуальної діяльності тощо). У той же час, вона є самостійним об'єктом господарських відносин (ст.ст. 139, 155 Господарського кодексу України, ст. 200 Цивільного кодексу України).

Визначення інформації міститься у ст. 200 Цивільного кодексу України, ст. 1 Закону України «Про інформацію» [5], ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [6]. Інформацією є документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі (ч. 1 ст. 200 Цивільного кодексу України). Інформація – це відомості у будь-якій формі та вигляді, на будь-яких носіях (в тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, органіграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відеофільми, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів, пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості (ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

Інформації як об'єкту господарського права притаманні такі ознаки: невідчужуваність, відособленість, тиражируваність (поширюваність), організаційна форма, екземплярність, універсальність, зв'язок з організацією чи здійсненням господарської діяльності. Інформація не змінюється при її перенесенні з одного матеріального носія на інший, зміст інформації не залежить від форми фіксації і способу пред'явлення. Інформація може мати необмежену кількість користувачів, залишаючись незмінною.

Інформація класифікується за змістом на: інформацію про фізичну особу, екологічну інформацію, інформацію про товар, науково-технічну інформацію (ст. 10 Закону України «Про інформацію»); за порядком доступу на: інформацію з обмеженим доступом (конфіденційну, таємну та службову згідно зі ст. 21 Закону України «Про інформацію») та публічну інформацію (Закон України «Про доступ до публічної інформації»).

Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. У сфері господарювання такою інформацією є комерційна таємниця суб'єкта

господарювання. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю. Службовою є інформація, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрівідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень; зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

Інформація може виступати як самостійний об'єкт господарських відносин, як об'єкт виключних прав інтелектуальної власності, як об'єкт немайнових прав.

Для використання інформації у господарській діяльності необхідна її матеріалізація у вигляді інформаційного ресурсу. Інформаційний ресурс – сукупність офіційних та неофіційних документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо).

Правовий режим інформаційних ресурсів представляє собою сукупність правил, що визначають: порядок документування інформації, власника інформаційного ресурсу, категорію інформації за рівнем доступу до неї; порядок користування інформаційним ресурсом; порядок захисту інформації.

Документування інформації є обов'язковою умовою включення інформації у інформаційні ресурси. Єдині вимоги до документів встановлюються державними стандартами. Зокрема, це склад реквізитів документів, вимоги до оформлення таких реквізитів, до бланків документів тощо. Особливі вимоги до документів встановлено законами України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про електронні документи та електронний документообіг». Застосування уніфікованих форм документації впорядковує інформаційний обіг у сфері господарювання, забезпечує єдність та контроль, а також порівнянність інформації про різноманітні параметри діяльності суб'єктів господарювання.

Власниками інформаційного ресурсу можуть бути фізична особа, суб'єкт господарювання, держава, територіальні громади. Власники інформаційних ресурсів користуються всіма передбаченими законодавством правами. Інформаційні ресурси можуть бути у державній, комунальній та приватній власності. Інформаційні ресурси суб'єктів господарювання включаються до складу майна. Держава має право викупати документовану інформацію, що є приватною власністю, у випадку її віднесення до державної таємниці.

Державні інформаційні ресурси мають певну специфіку щодо збору, систематизації, зберігання та використання. Такі ресурси підлягають реєстрації, обліку, формуються органами державної влади за рахунок відомостей, що надаються суб'єктами господарювання у обов'язковому порядку, представляють інформаційну систему. До таких ресурсів відносяться Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Державний земельний кадастр.

За категорією доступу інформаційні ресурси можуть бути відкритими та з обмеженим доступом. За загальним правилом державні інформаційні ресурси є відкритими, але держава може обмежити доступ до певних ресурсів (державна таємниця тощо). Законодавством встановлено перелік інформації, доступ до якої не може бути обмежений. Зокрема, це інформація про: стан довкілля (ст. 13 ЗУ «Про інформацію»), вплив товару на життя та здоров'я людини (ст. 14 ЗУ «Про інформацію», розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном (ст. 6 ЗУ «Про доступ до публічної інформації»).

Доступ до інформації у випадках, дозволених законодавством, може обмежуватися органами державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання. До таких ресурсів відноситься комерційна таємниця суб'єкта господарювання, службова таємниця, державна таємниця. До комерційної таємниці відносяться відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання (ч. 1 ст. 36 Господарського

кодексу України). Встановлення режиму комерційної таємниці можливе щодо інформації, яка надає можливість отримання прибутку та/або конкурентної переваги чи збереження положення на ринку. Режим комерційної таємниці забезпечується застосуванням суб'єктом господарювання належних заходів охорони (правових, організаційних та технічних). Режим комерційної таємниці закріплюється у локальних актах суб'єктів господарювання. В таких актах визначаються: перелік відомостей, віднесених до комерційної таємниці, порядок ознайомлення з такою інформацією, порядок доступу до неї.

Порядок користування інформаційними ресурсами залежить від рівня доступу до них. Вільно користуватися інформаційним ресурсом має право тільки його власник. Щодо інформації з обмеженим доступом межі користування визначаються або власником такого ресурсу, або законодавством.

Захист прав підприємств магістрального трубопровідного транспорту у сфері інформаційного забезпечення передбачає можливість здійснювати власні позитивні дії, вимагати певної поведінки від зобов'язаної особи. Право на власні дії передбачає застосування самозахисту. Право вимагати певної поведінки від зобов'язаної особи охоплює, в основному, заходи впливу, які застосовуються до порушника компетентними органами державної влади, до яких потерпілий звертається за захистом порушених прав. Захист прав можливий у юрисдикційній та неюрисдикційній формах. Перша форма передбачає захист в межах процесуального законодавства.

В разі вчинення органами державної влади, органами місцевого і регіонального самоврядування та їх посадовими особами, а також політичними партіями, іншими об'єднаннями громадян, засобами масової інформації, державними організаціями, державними організаціями, які є юридичними особами, та окремими громадянами протиправних діянь, передбачених законом, ці дії підлягають оскарженню до органів вищого рівня або до суду. Скарги на протиправні дії посадових осіб подаються в органи вищого рівня, яким підпорядковані ці посадові особи. У разі незадоволення скарги, поданої до органу вищого рівня, заінтересований громадянин або юридична особа мають право оскаржити протиправні дії посадових осіб до суду (ст. 48 ЗУ «Про

інформацію»). Матеріальна чи моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам правопорушенням вчиненим суб'єктом інформаційної діяльності, відшкодовується добровільно або на підставі рішення суду. (ст.49 ЗУ «Про інформацію»).

У сфері інформаційного забезпечення захист прав суб'єктів господарювання у юрисдикційній формі здійснюється Державною службою інтелектуальної власності, державним підприємством «Українське агентство з авторських і суміжних прав», Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, Антимонопольним комітетом України, господарським та адміністративним судами у випадку порушення прав інтелектуальної власності підприємств магістрального трубопровідного транспорту, незаконних вимог органів державної влади щодо надання інформації, доступ до якої обмежений на підставі закону, ненадання суб'єктам господарювання інформації органами державної влади. Захист прав підприємств магістрального трубопровідного транспорту у сфері інформаційного забезпечення здійснюється на підставі звернення до вищезазначених органів у порядку, визначеному Господарським кодексом України та Цивільним кодексом України, Кодексом адміністративного судочинства України, Законом України «Про Антимонопольний комітет України».

Таким чином, правові засади інформаційного забезпечення господарської діяльності підприємств магістрального трубопровідного транспорту включають в себе наступні складові: інформаційні ресурси підприємств магістрального трубопровідного транспорту, правовий режим інформаційних ресурсів у сфері господарської діяльності підприємств магістрального трубопровідного транспорту, захист прав підприємств магістрального трубопровідного транспорту у сфері інформаційного забезпечення. Аналіз законодавства у цій сфері вказує на відсутність у спеціальних нормативно-правових актах норм щодо інформаційного забезпечення такої діяльності. Застосовуються загальні норми Закону України «Про інформацію», Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України. У подальших наукових дослідженнях доцільно

розглянути питання реалізації механізмів інформаційного забезпечення діяльності підприємств магістрального трубопроводного транспорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про ринок природного газу: Закон України від 9 квітня 2015 року // Офіційний вісник України. – 2015. - № 37. – Ст. 1117.
2. Дудников С.И. Правовое регулирование трубопроводного транспорта в СССР: Автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 / Государственный университет. - Ростов-на-Дону, 1963. – 24 с.
3. Садиков О.Н. Правовые вопросы газоснабжения. – М.: Государственное издательство юридической литературы, 1961. – 187 с.
4. Тарсов М.А. Транспортное право. – Ростов: Изд. Ростовского университета, 1968. – 236 с.
5. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 27. – Ст. 213.
6. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 року // Офіційний вісник України. – 2001. - № 7. – Ст. 260.

Аннотация: в статье обобщено состояние правовых основ информационного обеспечения хозяйственной деятельности предприятий магистрального трубопроводного транспорта, конкретизированы и исследованы составляющие такого обеспечения.

Ключевые слова: информационное обеспечение, магистральный трубопроводный транспорт, информация, информационный ресурс, правовой режим, защита.

Annotation: The article is devoted to the problems of state the legal basis of information support of business enterprises the main pipeline transport, fleshed out and studied components of the software.

Keywords: information procuring, major pipeline transport, information, information resources, the legal regime, protection.